Valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostolle

Asia: HE 123/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2019

Kulttuuri- ja taidepolitiikan osastolla laaditut vastaukset alla oleviin kohtiin:

- vos-uudistuksen eteneminen
- yksityisen kopioinnin hyvitysmaksujärjestelmän uudistamistarpeet ja -suunnitelmat
- kirjastojen rooli ja taloudelliset mahdollisuudet digituen antamisessa; kirjastoautojen tulevaisuus
- järjestöjen perusrahoituksen riittävyys ja esim. Suomi-Venäjä seuran, naisjärjestöjen ja rauhanjärjestöjen toiminnan rahoituspohja
- miltä kärkihankkeiden tulokset näyttävät ja miten huolehditaan siitä, että uudet toiminnot ja saadut kokemukset juurtuvat ja että niitä hyödynnetään myös erillisrahoituksen päätyttyä
- KAVIn rahoituksen riittävyys

1. Vos-uudistuksen eteneminen

Esittävän taiteen vos-uudistuksen toimeenpano

Esittävän taiteen valtionosuutta koskevin osin työryhmän ehdotus sai lausuntokierroksella kriittisen vastaanoton. Tämän johdosta ministeriössä päädyttiin siihen, ettei esittävän taiteen valtionosuusjärjestelmän uudistusta toteuteta tässä vaiheessa, vaan työryhmän ehdotukset siirtyvät jatkovalmisteluun. Jatkovalmistelussa etsitään erilaisia malleja kiinnittäen huomiota keskeisiin esiin nousseisiin ”kipupisteisiin” kuten esimerkiksi valtionosuuden määräaikaisuuteen ja Svenska Teaternin sekä Tampereen Työväen Teatterin asemaan. Myös harkinnanvaraisuutta pyritään lisäämään järjestelmän joustavuuden parantamiseksi. Uudistuksella on sellaisia vaikutuksia toimijoiden talouteen, että ne edellyttävät jatkovalmistelulta vuorovaikutusta kentän kanssa. Tästä johtuen hallituksen esitystä ei ehditä käsitellä tämän istuntokauden aikana, vaan päätös uudistuksen toteuttamisesta siirtyy seuraavalle hallitukselle.

Työryhmän ehdotukseen sisältyi myös taiteen vapaata kenttää koskeva osio. Ministeriö käynnistää kehysriihessä vuosille 2020-2023 päätetyn VOS-uudistuksen toimeenpanoon tältä osin. Taiteen edistämiskeskuksen kautta jaettavia harkinnanvaraisia avustuksia uudistetaan siten, että suurimmat muutokset tulevat olemaan siirtyminen 1- tai 3-vuotisiin toiminta-avustuksiin sekä tuotantoalustojen hyväksyminen tuettavan toiminnan piiriin. Uudistuksella helpotetaan toiminta-avustuksen piiriin pääsemistä, tuetaan alan uudistumista sekä parannetaan toimijoiden toiminnan kehittymistä pitkäjänteisempään suuntaan. Tuotantotapa tai genre ei ole enää määräävä tekijä. Uudistus käynnistetään etupainotteisesti ja sitä varten on varattu talousarviossa vuodelle 2019 1 miljoonan euron määräraha, joka käytetään 3 – vuotisiin toiminta-avustuksiin. Tällä on huomattava vaikutus noin 600 taiteilijalle, jotka työskentelevät vapaalla kentällä.

Museoiden valtionosuusjärjestelmän uudistaminen

HE museolaiksi ja laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta on valmisteltu osana esittävän taiteen ja museoiden valtionosuusjärjestelmän uudistushanketta. Saadut lausunnot olivat museoita koskevilta osin pääosin myönteisiä ja saatu kriittinen palaute otettiin huomioon esityksen jatkovalmistelussa.

Valtionosuuden laskennallisina perusteina olisivat edelleen henkilötyövuosimäärä ja yksikköhinta. Museoiden valtionosuus koostuisi perusrahoituksesta, alueellisten vastuumuseotehtävien lisärahoituksesta ja valtakunnallisten vastuumuseotehtävien lisärahoituksesta. Perusrahoituksen valtionosuusprosentti olisi nykyiseen tapaan 37. Vastuutehtävien osalta valtionosuusprosentti olisi alueellisilla museoilla 85. Valtakunnallisille museoille lisärahoitus myönnettäisiin harkinnanvaraisena korotuksena.

Alueelliset vastuumuseot tulisivat nykyisten maakuntamuseoiden ja aluetaidemuseoiden tilalle. Valtakunnalliset vastuumuseot korvaisivat nykyiset valtakunnalliset erikoismuseot. Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntäisi vastuumuseotehtävän museon ylläpitäjän hakemuksesta. Tehtävistä ja nimeämisen edellytyksistä säädettäisiin lailla. Tavoitteena on, että erityisesti kulttuuriympäristöön liittyvät asiantuntijatehtävät saataisiin nykyistä kattavammin hoidettua alueellisten vastuumuseoiden toimesta.

Uutena osana rahoitusjärjestelmään ehdotetaan neljäksi vuodeksi kerrallaan vahvistettavaa rahoitussuunnitelmaa, joka olisi pohjana vuosittaisille rahoituspäätöksille. Tällä pyritään entisestään lisäämään museoiden rahoituksen ennakoitavuutta ja parantamaan mahdollisuuksia toiminnan ja talouden pitkäjänteiseen suunnitteluun.

Hallitus on julkisen talouden suunnitelmassa osoittanut neljä miljoonaa euroa lisärahoitusta museoiden valtionosuusjärjestelmään vuodesta 2020 alkaen. Lisärahoitus on tarkoitus kohdistaa pääosin talousarviossa määriteltävän henkilötyövuosien enimmäismäärän lisäämiseen siten, että alueellisten vastuumuseotehtävien järjestäminen nykyistä kattavammin voitaisiin toteuttaa ilman, että se vähentää muiden museoiden rahoitusta. Lisäksi lisärahoitusta käytettäisiin siirtymäkauden rahoitukseen. Jos jollakin museolla rahoituksen taso laskisi uudistuksen johdosta olennaisesti, muutosta voitaisiin siirtymäkauden rahoituksen kautta jaksottaa enintään kolmen vuoden ajalle.

Uudistus aiheuttaisi jonkin verran lisätyötä Museovirastolle, minkä vuoksi sen toimintamenoihin on osoitettu 100 000 euron vuosittainen lisäys ensi vuodesta alkaen.

Uudistuksen toimeenpanoaikataulu on tiukka. Valmistelevat toimet on aloitettu syksyllä 2018. Museoiden hakuaika valtionosuuden piiriin ja vastuutehtäviin on helmikuussa 2019. Tämän jälkeen käynnistyvät hakemusten arviointi ja neuvottelut vastuutehtävien hoidosta. Päätökset valtionosuuden piiriin pääsyä ja rahoitusta koskien on tarkoitus tehdä lokakuussa 2019.

2. Yksityisen kopioinnin hyvitysjärjestelmän uudistamistarpeet ja -suunnitelmat

Yksityisen kopioinnin hyvitys

Yksityisen kopioinnin hyvityksellä hyvitetään tekijänoikeudella suojattujen teosten tekijöille ja muille oikeudenhaltijoille sitä, että teoksia ja lähioikeuksien suojan kohteita kopioidaan yksityiseen käyttöön tekijänoikeuslaissa säädetyn rajoituksen nojalla.

Yksityisen kopioinnin hyvitys päätettiin v. 2014 siirtää valtion talousarviosta maksettavaksi, ja hyvityksen suuruudeksi määriteltiin 11 miljoonaa euroa vuosina 2015 ja 2016. Hyvityksen taso muodostettiin löyhästi aiemman laitemaksujärjestelmän vuotuisten kertymien pohjalta. Vuoden 2015 jälkeen hyvityksen määrä valtion talousarviossa perustuu yksityisen kopioinnin ja sen määrän selvittämiseen vuosittaisilla tutkimuksilla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on 29.6.2018 toimittanut eduskunnan sivistysvaliokunnalle eduskunnan vastauksessa EV 239/2014 vp – HE 249/2014 vp edellytetyn selvityksen budjettirahoitteisen järjestelmän toimivuudesta.

Yksityisen kopioinnin hyvityksen oikea taso

Määrärahan mitoituksessa tulee tulevaisuudessa pyrkiä arvioimaan sitä, onko hyvityksen määrä oikeudenhaltijoille kokonaisuutena kohtuullinen, kun otetaan huomioon yksityisen kopioinnin määrä ja kopioinnista oikeudenhaltijoille aiheutuva haitta. Yksityisen kopioinnin tutkimuksilla pyritään luomaan tietopohjaa myös tähän arviointiin.

Yksityisen kopioinnin määrää selvittävien tutkimusten yhteydessä vuosina 2017 ja 2018 on pyritty selvittämään myös kopioinnista aiheutuvaa haittaa ja sen arvoa tiedustelemalla yksityistä kopiointia tekeviltä ihmisiltä halukkuutta hankkia aineisto kaupallisilta markkinoilta, jollei yksityinen kopiointi olisi sallittua tekijänoikeuden rajoituksen nojalla. Tämä tieto voi osaltaan antaa pohjaa määrärahan tulevien vuosien mitoitusta varten.

Ratkaistaviin kysymyksiin kuuluu lisäksi se, millainen painoarvo ja merkitys yksityisen kopioinnin määrien kehitykselle annetaan määrärahan mitoituksessa.

Yksityisen kopioinnin hyvitysjärjestelmän uudistaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnistää välittömästi selvitystyön, jonka tavoitteena on kevään 2019 eduskuntavaaleihin mennessä kiteyttää suuntaviivat ja askeleet hyvitysjärjestelmän uudistamiselle.

Selvitystyö toteutetaan hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2019 sivistysvaliokunnan antaman lausunnon (SiVL 10/2018 vp – HE 123/2018 vp) pohjalta:

> ”Tässä tilanteessa sivistysvaliokunta pitää aivan välttämättömänä, että otetaan aikalisä, jonka aikana yksityisen kopioinnin hyvitys säilytetään vuoden 2018 tasolla. Sivistysvaliokunta esittää valtiovarainvaliokunnalle, että se ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi lausuman, että opetus- ja kulttuuriministeriö selvittää vuoden 2019 aikana hyvitysmaksujärjestelmän uudistamisen vaihtoehdot silmällä pitäen järjestelmän uudistamista vuonna 2019 alkavalla hallituskaudella.
>
> Määrärahan tulevassa mitoituksessa tulee monipuolisesti arvioida sitä, mikä on kokonaisuutena katsoen kohtuullinen hyvitys oikeudenhaltijoille, kun otetaan huomioon yksityisen kopioinnin määrä ja kopioinnista ja siihen verrattavasta muusta yksityisestä käytöstä oikeudenhaltijoille aiheutuva todellinen haitta. Tähän liittyy kysymys arvioinnissa käytettävistä yksikköhinnoista, joihin ei ratkaisussa vuonna 2015 selkeästi ole otettu kantaa. Valiokunta ehdottaa lisäksi, että kun oikeudenhaltijoille maksettava hyvitys ohjautuu toisaalta yksi-

löperusteella ja toisaalta kollektiivisesti työhön luovan alan hyväksi, niin näiden kokonaisuuksien käsittely voi mahdollisesti jatkovalmistelussa eriytyä.”

Vuosia 2020–2023 koskevan julkisen talouden suunnitelman valmistelussa opetus- ja kulttuuriministeriö tulee esittämään yksityisen kopioinnin hyvityksen määrän säilyttämistä 11 miljoonan euron tasossa, kunnes ratkaisu hyvitysjärjestelmän uudistamisesta on mahdollista tehdä.

3. Kirjastojen rooli ja taloudelliset mahdollisuudet digituen antamisessa; kirjastoautojen tulevaisuus

Kirjastoautopalvelut

Valtiovarainministeriön Peruspalvelujen tila 2018 –raportin mukaan suhteellisesti merkittävin muutos kirjastopalvelujen saatavuudessa on tapahtunut kirjastoautopalveluissa. Kirjastoautojen määrä on vähentynyt tasaisesti muutaman auton vuosivauhdilla. Tuoreimman tilastotiedon mukaan vuonna 2017 Suomessa oli toiminnassa 134 kirjastoautoa. Kirjastoautopalvelujen lakkauttamisen taustalla on erilaisia syitä: väestö- ja aluerakennemuutokset, kirjastoautopalvelujen kuntarajat ylittävä yhteistyö (yhteiset autohankinnat) ja vuoden 2015 valtionosuusuudistus, jonka seurauksena luovuttiin erillisistä mm. kirjastoautojen hankintaan myönnetyistä valtionosuuksista ja ne siirrettiin osaksi yleiskatteellista kuntien peruspalvelujen valtionosuutta. Ennen vuoden 2015 VOS-uudistusta okm myönsi nelivuotiskaudeksi laaditun rahoitussuunnitelman mukaisesti valtionosuutta kirjastoautojen hankintaan vuosittain keskimäärin 4- 5 kunnalle. Valtionosuusprosentti oli 30-50 % kunnasta riippuen (euromääräisesti n. 80 000 – 125 000 euroa / auto.)

Kirjastoautopalvelujen jatkuva vähentyminen on uhka haja-asutusalueiden sekä uusien, kasvavien taajamien kirjastopalvelujen yhdenvertaiselle saatavuudelle. Kirjastoautot huolehtivat monissa kunnissa myös koulujen ja päiväkotien kirjastopalveluista. Voidaan arvioida, että kirjastoautojen hankinnan tukeminen valtion taholta kannustaisi kuntia uusien kirjastoautojen hankintaan.

Kirjastoautojen määrä

Koko maa	2007	2012	2017
Kirjastoautoja	166	151	134

Kirjastojen rooli ja taloudelliset mahdollisuudet digituen antamisessa

Digitalisaatio on hallitusohjelman läpileikkaava teema. Digituen tarve kumpuaa hallituksen tavoitteesta rakentaa julkiset palvelut käyttäjälähtöisiksi ensisijaisesti digitaalisiksi toimintatapoja uudistamalla. Valtiovarainministeriön AUTA-hankkeessa luotiin vuosina 2016-2017 kokeiluhankkeiden avulla digituen toimintamalli. Malli kuvaa, miten digituen saatavuus Suomessa voidaan järjestää niiden henkilöiden auttamiseksi, jotka eivät osaa tai pysty käyttämään digitaalisia palveluja. Digituki on digitaalisen asioinnin, palvelun ja älylaitteen käytön tukea. Digituen toimintamalliehdotus on vahvasti moniin toimijoihin ja yhteistyöhön rakentuva malli. Toimintamallissa valtakunnallisen digituen koordinoijan rooli on Väestörekisterikeskuksella ja alueelliset pilotit ovat parhaillaan käynnissä. Digitukea tarjoavat monet tahot kuten viranomaisten yhteiset asiointipalvelut, kirjastot, järjestöt ja kansalaisopistot. Valta-

kunnallinen toimija kehittää digituen mallia sekä tukee ja verkostoi niitä moninaisia tahoja, jotka jo nyt antavat digitukea ympäri maan.

Yleisellä kirjastolla on tärkeä rooli digituen tarjoajana paikallistasolla. Kirjastot toimivat kaikissa Suomen kunnissa ja kirjastot ovat luonteva ympäristö digitaalisten taitojen opiskelulle sekä ohjatusti että itsenäisesti. Kirjastojen henkilökunta koostuu tiedonhallinnan ammattilaisista, joista suurella osalla on hyvät valmiudet ohjata ja opastaa asiakkaita digitaalisten perustaitojen oppimisessa. Kirjastot voivat luontevasti edistää digituen toteuttamista opastamalla asiakkaitaan digitaalisten palveluiden käytössä, ohjaamalla heitä tiedon lähteille ja erityisesti tarjoamalla kaikkien saatavilla olevia tiloja, joissa eri toimijat voivat antaa digitukea. Kirjaston antaman digituen laajuuteen vaikuttavat paikalliset olosuhteet (muut digituen tarjoajat) sekä kirjaston henkilöstö- ja muut voimavarat.

OKM suuntaa vuosittaisia valtionavustuksia kirjastojen kehittämistoimintaan. Niillä voidaan vahvistaa myös kansalaisten digiosaamista ja kirjastojen edellytyksiä digineuvonnan sekä siinä tarpeellisten tilojen ja välineistön tarjoamiseen. Vuoden 2017 alussa voimaan tulleen yleisiä kirjastoja koskevan lain myötä yhdeksän alueellista kehittämistehtävää hoitavaa kirjastoa voivat edistää digitukea oman toimialueensa kirjastoissa vahvistamalla toimialueensa kirjastojen henkilöstön osaamista ja digivalmiuksia. Kehittämistehtävää hoitavat kirjastot saavat toimintaansa OKM:n myöntämän vuosittaisen valtionavustuksen.

4. Järjestöjen perusrahoituksen riittävyys ja esim. Suomi-Venäjä seuran, naisjärjestöjen ja rauhanjärjestöjen toiminnan rahoituspohja

Suomi-Venäjä -seura

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää vuosittain valtionavustuksia valtakunnallisten ystävyysseurojen toimintaan. Vuonna 2018 avustusta saa 33 seuraa yhteensä 2 037 000 euroa.

Avustuksilla edistetään kulttuuriyhteistyötä ja kulttuurien välistä vuoropuhelua, aktiivista kansalaistoimintaa, demokratiaa ja kestävää kehitystä sekä opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategian 2025 tavoitteita vahvistaa kulttuurin perustaa, luovan työn edellytyksiä ja kansalaisten osallistumista kulttuuriin.

Vuonna 2018, kuten myös aikaisempina vuosina, suurin avustuksen saaja on Suomi-Venäjä –seura. Kuluvana vuonna seuran toiminta-avustus on 1 075 000 euroa. Vuosina 2013-2017 avustus oli 1 139 000 euroa.

Avustukset myönnetään momentilta 29.80.52 (Rahapelitoiminnan voittovarat taiteen edistämiseen). Lisäksi ministeriö tukee Pohjola Norden ry:n toimintaan momentilta 29.01.21 (Kansainvälinen yhteistyö). Vuonna 2018 avustus oli 440 000 euroa.

Vuodelle 2019 on momentille 29.80.52 esitetty varattavaksi ystävyysseuratoimintaan 2 037 000 euroa. Määräraha olisi saman suuruinen kuin vuonna 2018.

Hakuaika koskien vuoden 2019 avustuksia päättyi 13.11.2019. Päätökset pyritään tekemään alkuvuodesta 2019. Hakemusten arvioinnissa otetaan huomioon hakukohtaiset myöntöperusteet, kuten t**oiminnan vakiintuneisuus, tarkoituksenmukaisuus ja tavoitteellisuus, toiminnan valtakunnallinen merkittävyys sekä hakijayhteisön talouden kokonaistilanne. Huomiota kiinnitetään toimenpiteiden** välttämättömyyteen ja ajankohtaisuuteen edellä mainittujen avustukselle asetettujen tavoitteiden kannalta. Avustuksiin sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001).

Rauhanjärjestöjen toiminnan rahoituspohja

Momentilta 29.80.50 Eräät avustukset rahoitetaan rauhanjärjestöjen toiminnan lisäksi Ihmisoikeusliitto ry:n toimintaa.

Vuoden 2019 talousarvioesitykseen sisältyy 75 000 euron lisäys momentille, jotta vuonna 2019 ei jouduttaisi tekemään keskimäärin 60 % leikkauksia edellä mainittujen järjestöjen toiminta-avustuksiin. Talousarvioesityksessä määrärahan lisäys on kohdennettu Ihmisoikeusliitto ry:n toimintaan. Siten vuonna 2019 Ihmisoikeusliitolle voitaisiin myöntää 175 000 euroa (vähennys n. 31% vuoteen 2018 verrattuna) ja rauhanjärjestöille 300 000 euroa (vähennys n. 36% vuoteen 2018 verrattuna).

Kansalaisjärjestöjen määrärahan kehitys 2014 -2018 valtion talousarviossa

Ihmisoikeusliiton ja muiden kansalaisjärjestöjen toimintaan käytettävissä olevat määrärahat ovat laskeneet vuodesta 2015. Suurin vähennys johtui vuoden 2014 kehyspäätöksestä, jossa kulttuurin määrärahoihin tehtiin kehyskaudelle 2015 - 2017 yhteensä 15 milj. euron säästöt. Tämän lisäksi vuoden 2017 talousarvioesityksessä tehtiin lisäleikkaus johtuen kaikkien kansalaisjärjestöjen avustuksiin kohdistetusta vähennyksestä. Vuoden 2017 talousarviossa määräraha oli 43 000 euroa.

2015 TA	**2016 TA**	**2017 TA**	**2018 TA**	**TAE 2019**
834 000	806 000	43 000[1]	640 000[2]	475 000

OKM on tarkentanut valtionavustusten myöntökriteereitä osana vuonna 2016 käynnistynyttä valtionavustusuudistusta. Uudistuksen perustana on valtionavustuslaki (688/2001). Avustettavan toiminnan tulee toteuttaa esimerkiksi hallituksen ohjelmaa tai hallinnonalan strategisia tavoitteita, jos avustettava toiminta ei perustu lainsäädäntöön.

Valtionavustusuudistuksen johdosta kaikkien kulttuurin avustusmäärärahojen myöntökriteereitä on tarkistettu viimeisen kahden vuoden aikana. Kuluvana vuonna avustuksen saajista (rauhantyönjärjestöt) karsittiin kaikki ne järjestöt, jotka eivät täyttäneet määrärahan myöntökriteereitä.

[1] Vuodelle 2017 valtiovarainvaliokunta lisäsi momentille 150 000 euroa, josta 50 000 euroa Ihmisoikeusliiton toimintaan ja 100 000 euroa Suomalaisuuden liiton toimintaan. Järjestöjen toiminta-avustuksiin käytettiin vuonna 2017 momentin edellisiltä vuosilta siirtyneitä eriä yhteensä 561 000 euroa. Kaikkiaan kansalaisjärjestöjen toimintaan vuodelle 2017 myönnettiin avustuksia yht. 754 000 euroa, josta rauhantyönjärjestöjen avustuksiin 412 000 euroa, ihmisoikeusliitolle 220 000 euroa, Suomalaisuuden liitolle 100 000 euroa ja Vapaa-ajattelijainliitolle 22 000 euroa.

[2] Vuoden 2018 valtion talousarviossa rauhanjärjestöjen avustuksiin oli käytettävissä 350 000 euroa, johon sisältyi valtiovarainvaliokunnan lisäys 100 000 euroa. Rauhanjärjestöjen avustuksiin myönnettiin kaikkiaan yhteensä 410 000 euroa, koska avustuksiin momentin edellisiltä vuosilta siirtyneitä eriä yhteensä 60 000 euroa. Valtiovarainvaliokunta lisäsi edellä mainitun rauhanjärjestöjen lisäksi 100 000 euroa Ihmisoikeusliitto ry:lle ja 40 000 euroa Suomalaisuuden liitto ry:lle.

5. Miltä kärkihankkeiden tulokset näyttävät ja miten huolehditaan siitä, että uudet toiminnot ja saadut kokemukset juurtuvat ja että niitä hyödynnetään myös erillisrahoituksen päätyttyä

Kärkihanke 4 Parannetaan taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta, toimenpide 1: Lastenkulttuurin ja taiteen perusopetuksen saatavuuden parantaminen

Kärkihankkeella on luotu kouluihin uusi koululaisten kiinnostuksen kohteisiin (mukana kaikki taiteen ja kulttuurin alat sekä yhteistyö liikunnan kanssa) perustuva **harrastustunti-toimintamalli**, jossa kunkin koulun oppilaat voivat harrastaa heitä kiinnostavia harrastuksia koulujen tiloissa, heti oppituntien jälkeen. Harrastustunnit on järjestetty ala- ja yläkouluissa (7-16-vuotiaat lapset ja nuoret) ympäri maata. Ohjaajina ovat toimineet taiteen perusopetuksen sekä taiteen ja kulttuurin kentän ammattilaiset. Harrastustunnit on koordinoitu lastenkulttuurikeskuksista ja taiteen perusopetuksen oppilaitoksista. Mallia on sovellettu myös päiväkodeissa. Harrastustunteihin on osallistunut kolmen vuoden aikana **90 000 lasta ja nuorta 1 000 koulusta ja 300 päiväkodista.**

Harrastustuntien sisällön vastaavuus koululaisten toiveisiin on varmistettu valtakunnallisella **koululaiskyselyllä**, johon jokainen peruskoululainen voi vastata omalla älypuhelimella. Koululaiskyselyn tulokset saadaan koulukohtaisesti ja kunnittain. Näin tiedetään, mitkä ovat kunkin koulun ja kunkin kunnan peruskoululaisten harrastustoiveet. Koululaiskysely luotiin osana kärkihanketta ja siihen on tähän mennessä vastannut 200 000 koululaista. Kolmas koululaiskysely toteutetaan alkuvuonna 2019.

Harrastustunti-mallin tulokset ovat olleet erinomaisia. Tuloksista on alkuvuonna julkaistu *Taide ja kulttuuri osaksi koululaisten päivää* –arviointiraportti (tekijänä Niilo Mäki Instituutti). Kärkihankkeen harrastustunnit lisäsivät harrastustarjontaa koko maassa. Joka viides toimintaan osallistunut löysi uuden harrastuksen (3 000 koululaista vuonna 2017). Vaikutus harrastusten tarjontaan oli erityisen suuri kyläkouluilla ja pienissä kunnissa. Harrastustuntien edullisuus tai maksuttomuus edisti vähävaraisten perheiden lapsien harrastamista, koulun tilat helpottivat harrastamista, lasten yksinään viettämät iltapäivät vähenivät, koululaiset saivat mielekästä tekemistä ja perheiden arki helpottui. Kärkihankkeen yksi painopiste oli yläkoululaiset; heille suuntautui kolmasosa hankkeista vuonna 2018.

Ministeriö on esittänyt harrastustunti-mallin toteuttamisen jatkamista ja levittämistä kaikkiin kouluihin ja kuntiin tulevina vuosina. Kunnat ovat olleet erittäin aktiivisesti mukana kärkihankkeen toteutuksessa ja useissa kunnissa harrastustunnit ovat käynnissä jo kolmatta lukuvuotta. Lähes 30 kunnassa harrastustunnit on järjestetty kaikille tai lähes kaikille kunnan koululaisille. Moni kunta aikoo jatkaa mallin toteuttamista. Koululaiskysely on saanut paljon huomiota ja se on tarkoitus vakinaistaa. Koululaiskyselyn vastaajamäärät ovat moninkertaisia verrattuna muihin lasten ja nuorten kuulemisen välineisiin.

Kärkihanke 4 Parannetaan taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta, toimenpide 2: Prosenttitaiteen periaatteen laajentaminen yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa

Vuosina 2016–2018 toimeenpannun prosenttiperiaatteen laajentamisen kärkihankkeen tavoitteena on ollut parantaa taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta ja siten edistää taiteen hyvinvointivaikutuksia. Tämä on tapahtunut lisäämällä eri taiteenalojen ja kulttuuripalvelujen tarjontaa sekä käyttöä sosiaali- ja terveydenhuollon hoito- ja asiakastyössä. Pitkän tähtäimen tavoitteena on saada taide- ja kulttuurilähtöiset hyvinvointipalvelut vakiinnutetuiksi osaksi sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteita ja hyvinvoinnin seurantaa. Kärkihankkeessa on toteutettu 14 kehittämishanketta ja seitsemän ohjattua kokeilua, joiden avulla on kartoitettu

keinoja taide- ja kulttuuritoiminnan juurruttamiseksi osaksi sosiaali- ja terveydenhuoltoa. Hankkeet ulottuvat 15 maakunnan ja yli 100 kunnan alueelle.

Kärkihankkeella on ollut vaikutusta siihen, että kulttuurihyvinvointisuunnitelmia (hyvinvointikertomustyöhön sisällytetään hyvinvointia ja terveyttä edistävän taide- ja kulttuuritoiminnan keskeisimmät tavoitteet) ja -toimintamalleja valmistellaan noin kymmenen maakunnan alueella, erilaisten rahoitusmallien toimivuutta selvitetään ja että maakunta- ja sote-valmisteluun on näillä alueilla liittynyt keskustelu taiteen saavutettavuudesta sekä kulttuuristen oikeuksien toteutumisesta. Kaiken kaikkiaan kulttuurin ja taiteen merkitys hyvän elämän tukena on ymmärretty laajemmin kuin aikaisemmin. Kärkihanketyön myötä on myös käynnistetty kehittämistyö kuntien kulttuuritoimintaan liittyvien hyvinvoinnin ja terveyden edistämistoimintaa kuvaavien indikaattoreista, joista raportoidaan ensimmäisen kerran kevään 2019 TEAviisari-tiedonkeruussa (Kulttuuri TEA -hanke).

Prosenttiperiaatteen laajentamisen kärkihankkeelle asetettu asiantuntijatyöryhmä tekee syksyllä 2018 ehdotukset kärkihankkeen päättymisen jälkeisiksi jatkotoimenpiteiksi. Lisäksi ao. ministerit opetus- ja kulttuuriministeriössä ja sosiaali- ja terveysministeriössä antavat joulukuussa suosituksen siitä, kuinka taide- ja kulttuuri voidaan parhaiten juurruttaa osaksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastyötä.

Rahoitus vuonna 2019

Edellä mainituissa kärkihankkeissa tehtyjen toimien vakiinnuttamiseksi on esitetty määrärahaa 1 000 000 euron määrärahaa.

6. KAVIn rahoituksen riittävyys

KAVI on sekä muistiorganisaatio (elokuva-, tv- ja radio-arkisto) että valvontaviranomainen (kuvaohjelmalaki), jonka tehtävänä on säilyttää ja välittää audiovisuaalista kulttuuriperintöä sekä edistää mediakasvatusta ja lapsille ja nuorille turvallista mediaympäristöä.

Viraston toimintamenomääräraha laski leikkausten johdosta vuosina 2014-2018 yhteensä noin 1,7 miljoonaa euroa eli noin 22% ollen 5,69 miljoonaa euroa vuonna 2018. Kuluvan vuoden pohjakosketuksen ja erityisesti vuosia 2019-2022 koskevan kehyspäätöksen jälkeen toiminnan perusrahoitusta on saatu tasapainotettua. Viraston digitaalisten asiakaspalveluiden kehittämiseen ja toimintaedellytysten turvaamiseen kohdennettiin vuosien 2019-2022 kehyspäätöksessä lisämäärärahaa 430 000 euroa vuodelle 2019, ja 300 000 euroa vuosille 2020-2022.

Ongelmana on kuitenkin pysyvä resurssivaje. Vuodelle 2019 osoitettu lisärahoitus on jyvitetty joidenkin KAVIn järjestelmien (TENHO, elokuvakokoelmatietojärjestelmä) uudistamiseen ja KAVIn toiminnan turvaamiseen. Tasokorotus ei kuitenkaan riitä kattamaan kaikkia välttämättömiä uudistustarpeita, esim. radio- ja tv-arkiston suoratoistopalvelun asiakaspalvelun tekniikan ja kirjastojärjestelmän ylläpitoa. Myös kaappauspalvelu tulee kilpailuttaa vastaamaan vuonna 2020 alkavien teräväpiirtolähetysten vastaanottamiseksi. KAVI on esittänyt lisäpyyntöjä näitä tarpeita varten vuodelle 2018 ja erityisesti vuodelle 2019 tasokorotuksesta huolimatta.

KAVIn toiminnan kannalta suurimman haasteen aiheuttaa digitalisaatio, joka merkitsee jatkuvaa järjestelmien ja laitteistojen päivitystarvetta, johon tällä hetkellä ei ole riittävästi resursseja. Myös **mediakasvatustoimintoihin kohdistuva jatkuva lisätarve** ja audiovisuaalisen mediapalveludirektiivin uudistamisesta johtuvat alaikäisten suojeluun liittyvät mahdolli-

set lisätehtävät tulevat aiheuttamaan tulevaisuudessa lisätarpeita. Samaan aikaan viraston omat tulot ovat olleet hienoisessa lakussa.

Kansallinen audiovisuaalinen instituutti on pyrkinyt järjestelemään toimintojaan niin, että se pystyisi ylläpitämään ja toteuttamaan valvonta-, säilytys- ja palvelutehtäviänsä lain vaatimalla tasolla. Kuluvaan vuoteen asti KAVIn toiminta on pystytty ylläpitämään toimintamenoista säästettyjen siirtomäärärahojen turvin. Säästöjä on kerätty mm. jättämällä virkoja täyttämättä (yhteensä 13 htv), supistamalla toimitiloja sekä pysäyttämällä kaikki toiminnan kehittämis- ja tekniikan päivityshankkeet. Myös matkustus- yms. kuluja on leikattu. Vuoden 2019 HTV-määrä on 78.

KAVIn määrärahakehitys vuosina 2014 – 2018 ja kehys 2019- 2021 (tuhatta euroa):

2018 talousarvio	5 969	kehys 2019	6670
2017 talousarvio	6 080	kehys 2020	6441
2016 tilinpäätös	6 491	kehys 2021	6441
2015 tilinpäätös	6 935	kehys 2022	6441
2014 tilinpäätös	7 511		